

Gotisk stil 1150 -1500

Franskpreget gotikk/fransk gotikk

Notre Dame Cathedral, Paris	(Gothic, early)
Katedralen i Amiens	(Gotikk, fransk, 1250-)
Kølnkatedralen, Köln	(Gotikk, fransk på tysk jord, 1248-1322)
Katedralen i Laon	(Gotikk, tidlig fransk, 1155)

Fransk høygotikk = unngotikk

Chartres Cathedral	(Gothic, 1194-1260)
--------------------	---------------------

Early english - engelsk gotikk

Canterbury, England	(Gothic, early, 1174)
Wells	(Gothic, early, 1180)
Peterborough cathedral	(Gothic, early, 1200-1230)
York Minster	(Gothic, early, 1220-1250)

Decorated - engelsk gotikk

Katedralen i Salisbury	(Gothic, decorated, 1220-1258)
Lichfield cathedral	(Gothic, decorated, 1265-1320)
Nidarosdomen. Trondheim	(Gothic, decorated, 1130-1300)
Domkirken i Lincoln, England	(Gothic, decorated, 1072-1280)
Exeter cathedral, Devonshire, England	(Gothic, decorated, 1280-1370)

Flamboyansk gotikk

Justispaleet (skattekammeret) i Rouen	(Gotikk, flamboyansk, 1482)
---------------------------------------	-----------------------------

Perpendicular - engelsk gotikk

Westminster Abbey, London	(Gothic, perpendicular, 1245-1269)
King's college chapel, Cambridge	(Gothic, perpendicular, 1446-1515)
Christ Church Gateway, Canterbury	(Gothic, perpendicular, 1515-1520)

Tysk gotikk:

Katedralen i Ulm	(Gotikk, tysk, 1377)
S. Maria i Stralsund	(Gotikk, tysk mursteinsgotikk)

Italiensk gotikk

Domkirken i Firenze	(Gotikk, italiensk, 1294-)
Doge's Palace, Venice	(Gothic, italian, 1309-1424)

Håkonshallen i Bergen (engelsk gotikk)

Gotisk stil 1150 -1500

Den middelalderens 500- 1500. Tidlig middelalder til 1050. Høymiddelalder til 1300: Avaldsnes kirke på Karmøy. Senmiddelalder til 1500

Byggkunst med katedraler som eksempler. Større vinduer, bygget får et skjelletutseende
Unggotikk. Høygotikk. Sengotikk: Hannovers gamle rådhus, Stephansdomen i Wien (1400).
Hvelvets toppunkt heves og oppdeles i bårne kapper og bærende ribber, trykk fra disse forplantes til støttestilene (strebebuer), og vinduene kan gjøres større. Emporene (galleriene) forsvinner, knektene strekker seg fra gulv til tak. Nidarosdomen ca. 1180. Hvelv, ribber, store vindusåpninger som figurative vinduer. Strektpilarer og buer. Mange fialer = småtårn. Strebebuer mot ytterveggene. Den nye stilen ble født i Nord-Frankrike. Man oppdaget at metoden med å slå hvelv over et kirkerom med hjelp av kryssbuer kunne utvikles langt mer konsekvent og målbevisst enn de romanske arkitektene hadde drømt om. Alt som trengtes var slanke pilarer og tynne ribber som man kunne sette inn store vinduer i, - dvs. et bygg som glasshus. Man fikk spissbuen istedenfor rundbuen. Man bygde strebepilarer for å motstå presset fra sidene, og strebebuer for å holde det høye midtskipet på plass.

Mens de romanske katedralene hadde skulpturer med figurer som ser ut som stive søyler som passet helt inn i det arkitektoniske rammeverket, fikk de gotiske katedralene figurer som hver for seg levde sitt eget liv.

St. Baafkatedralen i Kent, Tynkirken i Praha (1300-1400)

Domkirken i Ulm (1377), Klosterbygg i Fossanova (1208)

Sienas domkirke (1226-65), Katedralen i Amiens, Notre Dame

Katedralen i Burgos, Katedralen i Wells, Mariaklosteret i Batalha (1388) i Portugal

Katedralen i Reims, Notre Dame i Antwerpen (høyt tårn)

St. Denis katedralen i Frankrike. Nært Paris. (626) Gjennombruddsverket for gotikken. 3 portaler, 2 vesttårn og hvelvsystem fullt utviklet. Salisbry katedral (England).

Stavanger domkirke (gotisk kor). 3-skipet basilika uten tverrskip oppført i romansk og engelskpreget gotisk stil (1125-35). Oppført i hugd stein. Etter 1272 restaurert med 2 tårn i gotisk stil. Saint-Eloi i Dunkerque.

Engelsk-gotisk (1175-1270). Utgangspunkt i fransk gotikk. Kjenetegnes ved sine rikt profilerte, men stramme spissbuer og sin måteholdne dekor.

1) Early English (tidlig gotisk):

Engelsk unggotikk kjennetegnes av smale, rikt profilerte spissbuer og en måteholdne dekor. Det første eksempelet var Canterbury-katedralen som ble påbegynt i 1174. Deler av Nidaroskatedralen er også oppført i denne stilen. Lincoln (1192) og Wells (1180)

Større artikulering av den horisontale linjen, skipene er lengere og lavere, dekor i profilert listverk og blindarkader. Åttekantet kapittelhus.

2) Decorated (engelsk gotikk):

De gotiske byggmestrene fra 1300-tallet nøyde seg ikke lenger med de store og klare linjene i de tidligere katedralene. De ville lage forfinete sirater og komplisert listverk. Vest-vinduet i Exceter-katedralen er et slikt eksempel.

Dekorert, utsmykket stil. Gotikk under 3 Edvarder (1271-1377). Først altså en ung eksperimenterende periode, så en med høygotikk for å utfolde seg i en rik og sterkt dekorert periode. Hovedarbeidet er skipetog kapittelhuset i York-katedralen, katedralen i Exeter og vesentlige deler av Westminster Abbey og Lichfield. Tydeligst kjennes stilen på de sterkt dekorerte kapiteeler, snart med figurer, snart med blomster (opprinnelsen til de senere meget brukte dekorative roser, i Norge såkalte Trondheim-roser). Vinduenes grindverk blir rikere, ribbhvelvene mer kompliserte med eselrygg-hvelv. Oktogonen i Ely-katedralen (1322-53) er et vakkert eksempel. Domkirken i Lincoln (England 1072-1250). Forbilde for Nidarosdomen. Engelsk gotikk kalt decorated. Katedralen i Exeter. Salisbury.

3) Perpendicular (engelsk høygotikk):

Oppstod i annen halvdel av 1400-tallet. Kjenetegnes av enkelthet og kantethet med stor vekt på himmelstrebende vertikale linjer. Mot slutten av denne perioden blir den karakteristiske gotiske spissbuen mer og mer utflatet, dvs. himmelstrebende men med enkle linjer.

Mest utbredd. Sterkere vertikalstreken. Viftehvelvene er utformet som om den bærende søylene er borte. Eks. Katedralen i Gloucester (1337-57) og Henrik 7's kapell i Westminster Abby (1502-12). Stilen blomstret særlig ca. 1375 - ca. 1500, med utløpere langt inn på 1500-tallet, og kjennetegnes bl. a. ved sterk betoning av det vertikale, av et rettvinklet gitterpreget vindusstavverk, lave buer og tak, spirløste tårn og vifte- og stjerneformede hvelv. Eks. er katedralen i Gloucester og King's College Chapel i Cambridge. Viftehvelv i Kings College Chapel, Cambridge som nesten skjuler karakteren av ribbehvelv.

Grunnflaten i King's College Chapel er atskilligere enklere enn i eldre gotiske bygg, - der er ingen sideskip og ingen pilarer og steile spissbuer. Helheten gir inntrykk av en mektig hall enn av en middelaldersk kirke.

Franskpreget gotikk/fransk gotikk

Westminster Abby, London - Katedralen Chartes, fransk høygotikk - Notre Dame, Paris
- Katedralen i Amiens - Katedralen i Laon (tidlig gotisk stil) - Kølnkatedralen, fransk gotikk på tysk jord.
Et av hovedmonumentene innenfor gotikken. 5-skippet (1248-1322).

Notre Dame (fransk gotikk)

Paris

Gotikkens mest klassiske vestfront.

Katedralen i Amiens (fransk gotikk)

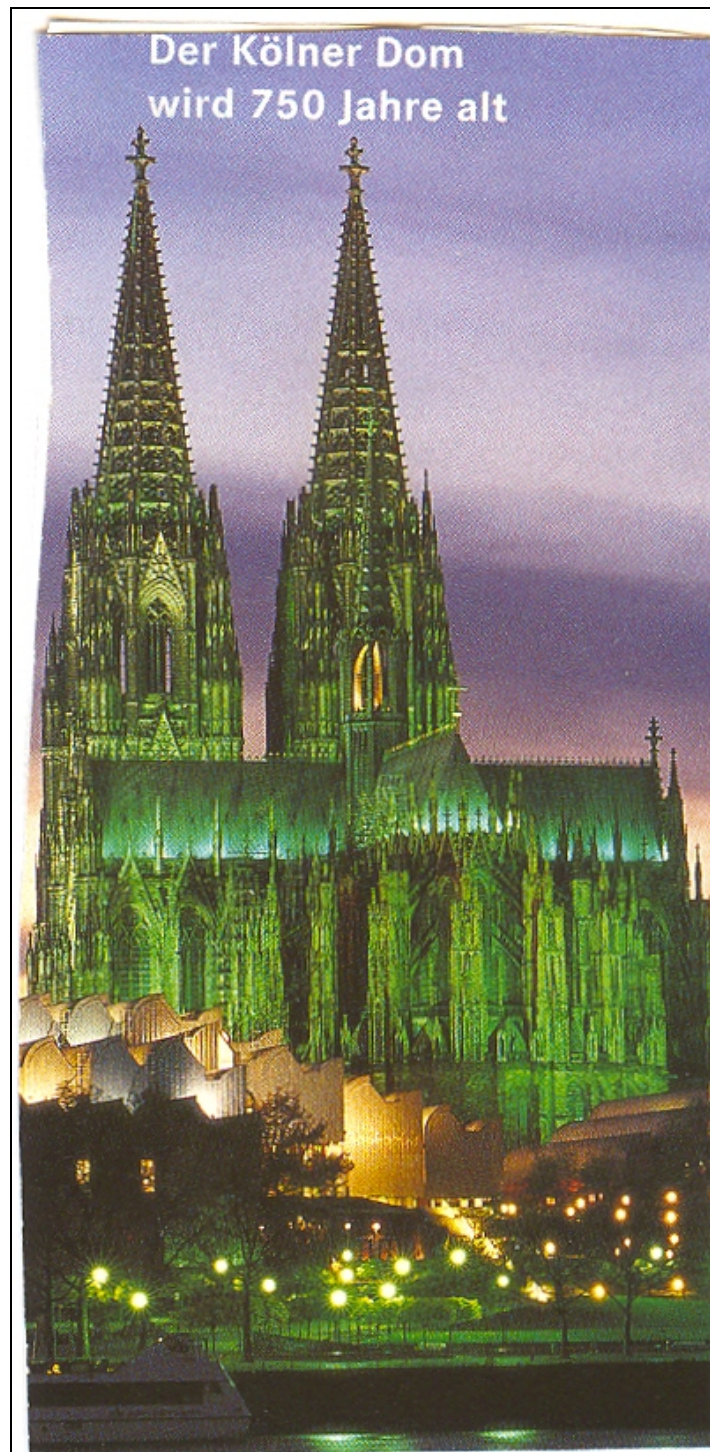
Amienskatedralen er med rette berømt. Den har det vakreste av alle gotiske interiører og et imponerende korparti, men vestfronten savner monumentalitet og harmoni. Den nederste portalsone fra ca. 1250 er riktignok rik, harmonisk og vakker - et slags mellomstadium mellom den rolige og enkle i Paris og den litt urolige og overdådige i Reims.

Kölnerdomen, fransk gotikk på tysk jord (fransk gotikk)

Et av hovedmonumentene innenfor gotikken. 5-skipet (1248-1322).

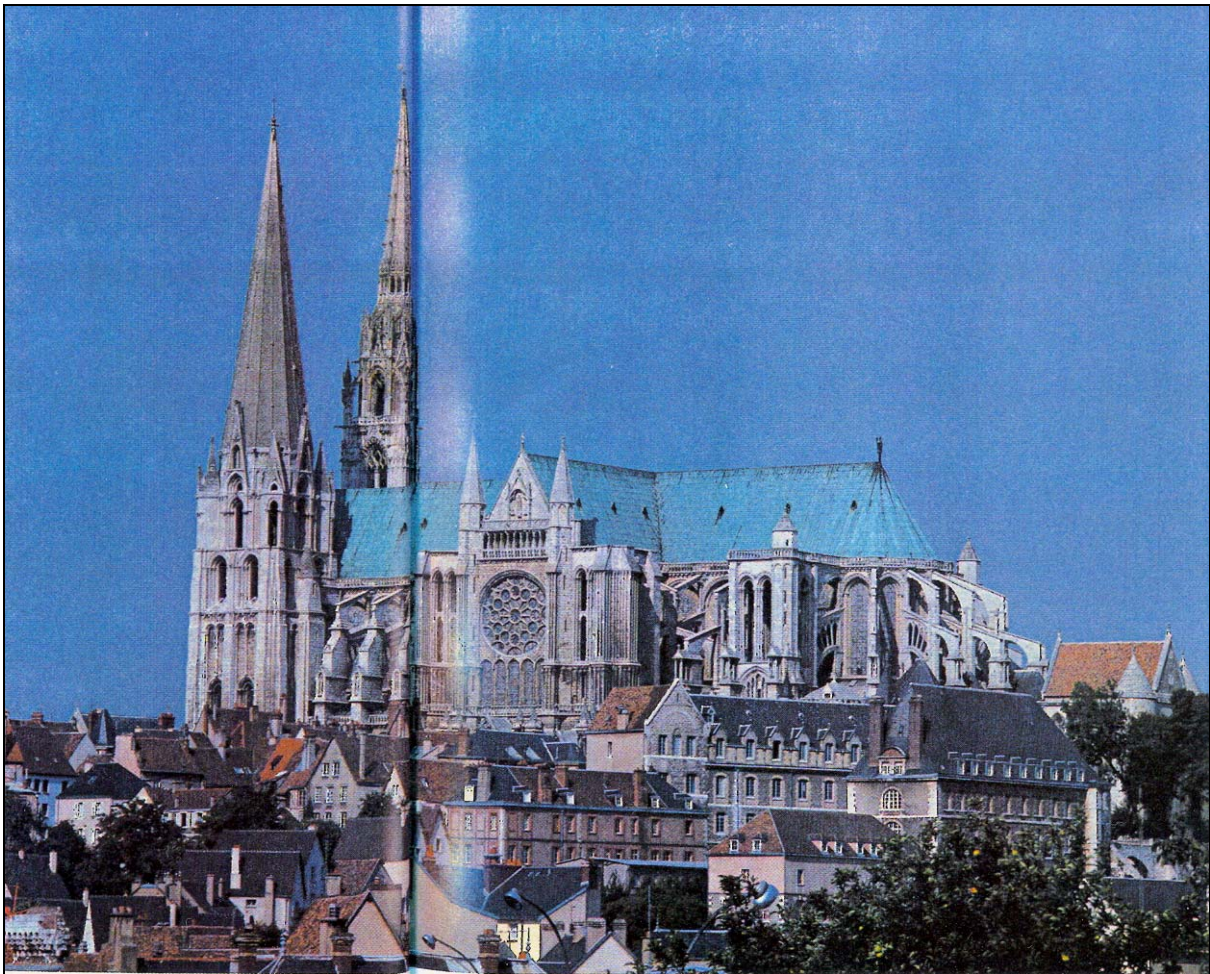
Katedralen i Laon (tidlig fransk gotikk)

Fransk høygotikk = unggotikk

Katedralen i Chartres (ferdig 1260, fransk høygotikk) Eure-et-Loir, 88 km sørvest for Paris

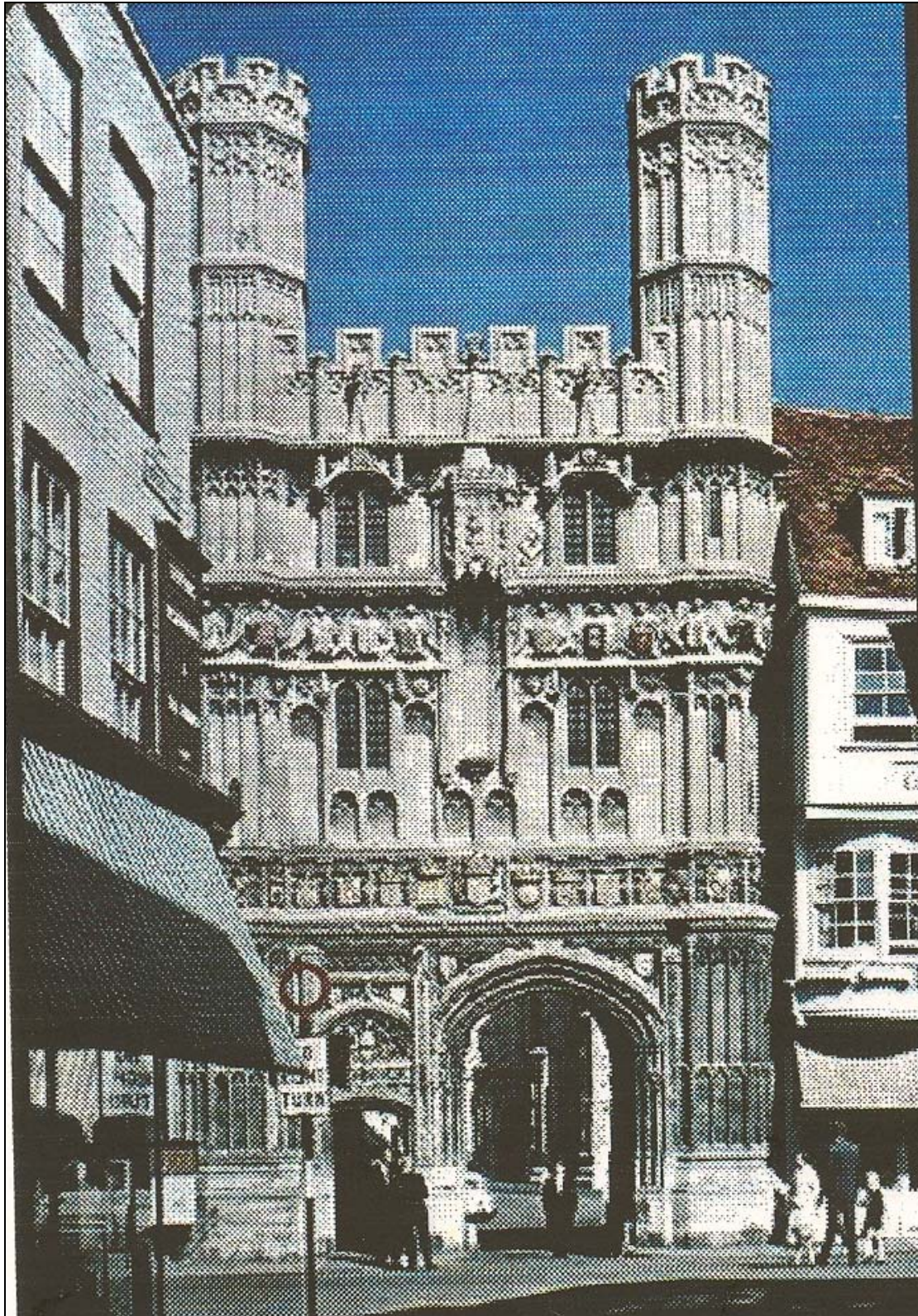
Et av gotikkens og kristen middelalders ypperste minnesmerker. De 2 tårnene ved vestfasaden er begge over 90 m høye. Det enkleste og laveste er fra 1130, det høyeste og mest forseggjorte kom til i 1513. De tre store vestportalene er utsmykket med billedhoggerarbeider fra 1100-tallet med den tronende Kristus i midten. Portalene til nordre og søndre tverrskip har utsmykninger fra 1200-tallet. Innvendig og utvendig har katedralen i alt mer enn 10 000 figurer i stein og glass. Kirken er forøvrig kjent for sine praktfulle glassmalerier. Katedralen i Chartres var den første kirken i Frankrike som ble viet til jomfru Maria, og i middelalderen trakk byen til seg mylder av pilgrimer ved å holde 4 store markeder hvert år på jomfruens fire største festdager: Julen, Maria budskapsdag, Maria renselsesdag og Marias himmelfart. I århundrer har pilgrimer søkt til Chartres for å se på trestatuen av jomfru Maria i gravis tilstand, samt hodestatuen av moren til jomfru Maria.

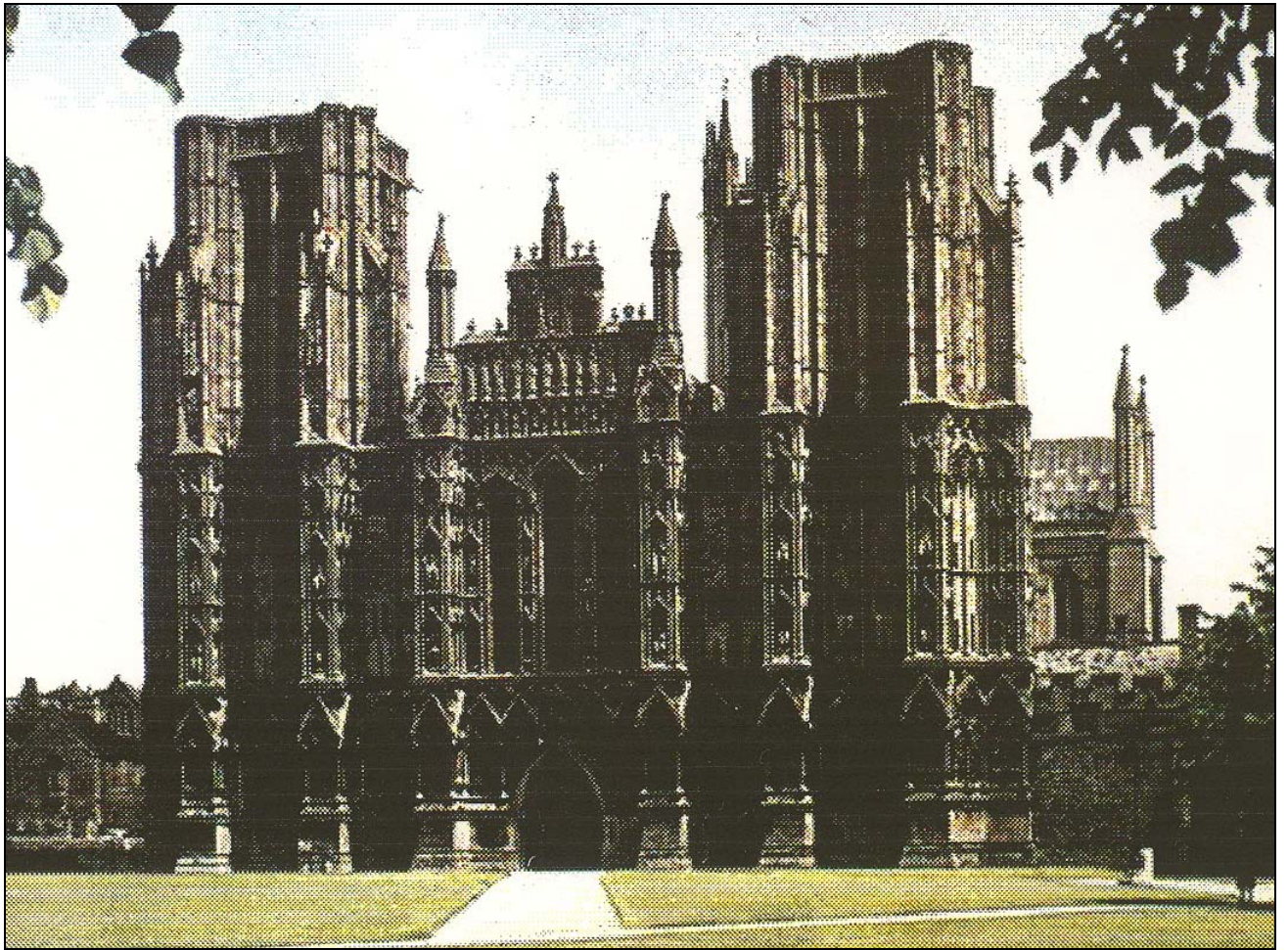
Canterbury (påbegynt 1174, early english)

Canterbury - England

Smale, rikt profilerte spissbuer og en måteholden dekor.

Wells (1180, early english)

Peterborough cathedral (1200-1230, early gothic)

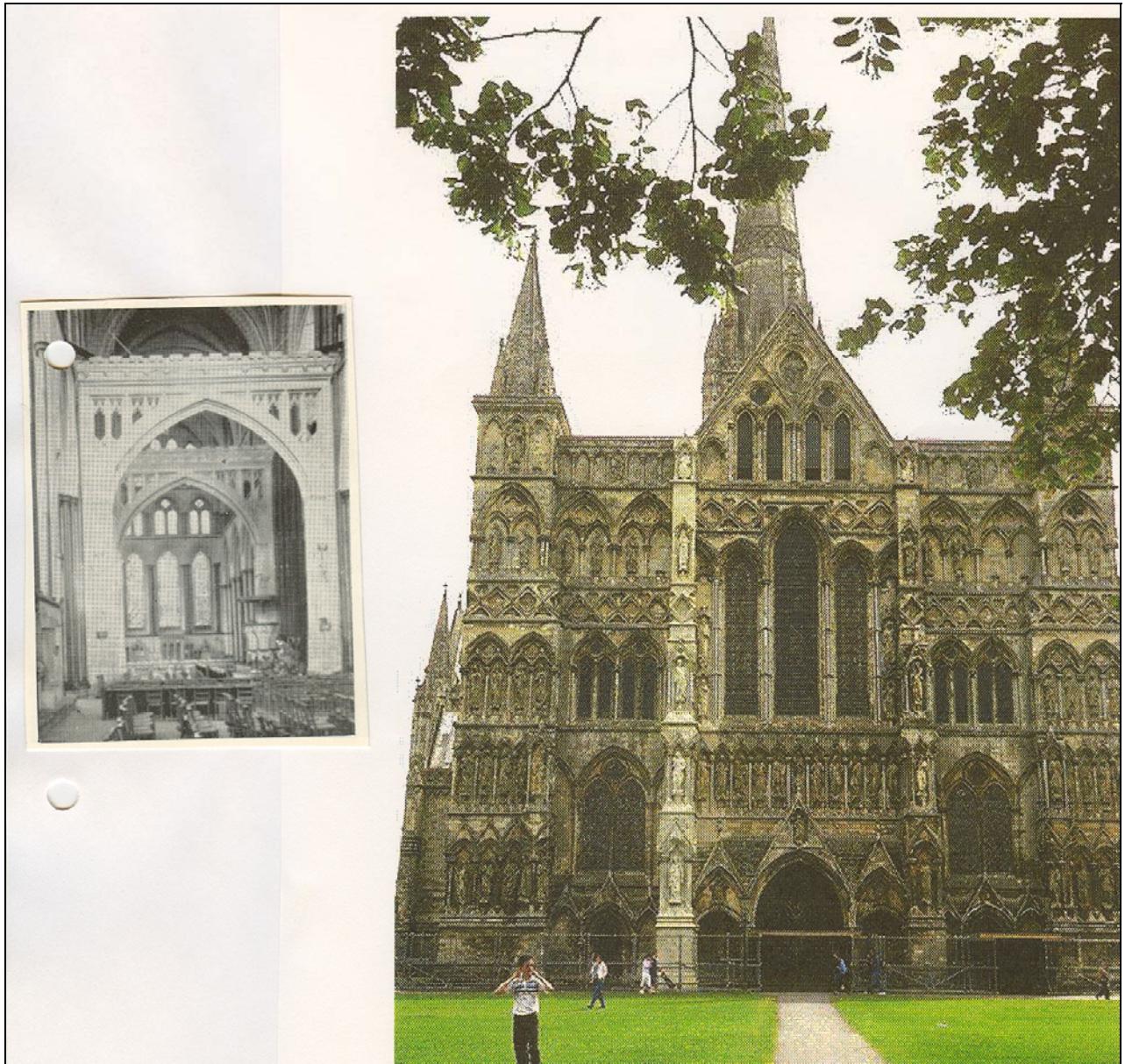

York Minster (1220-1250, early english)

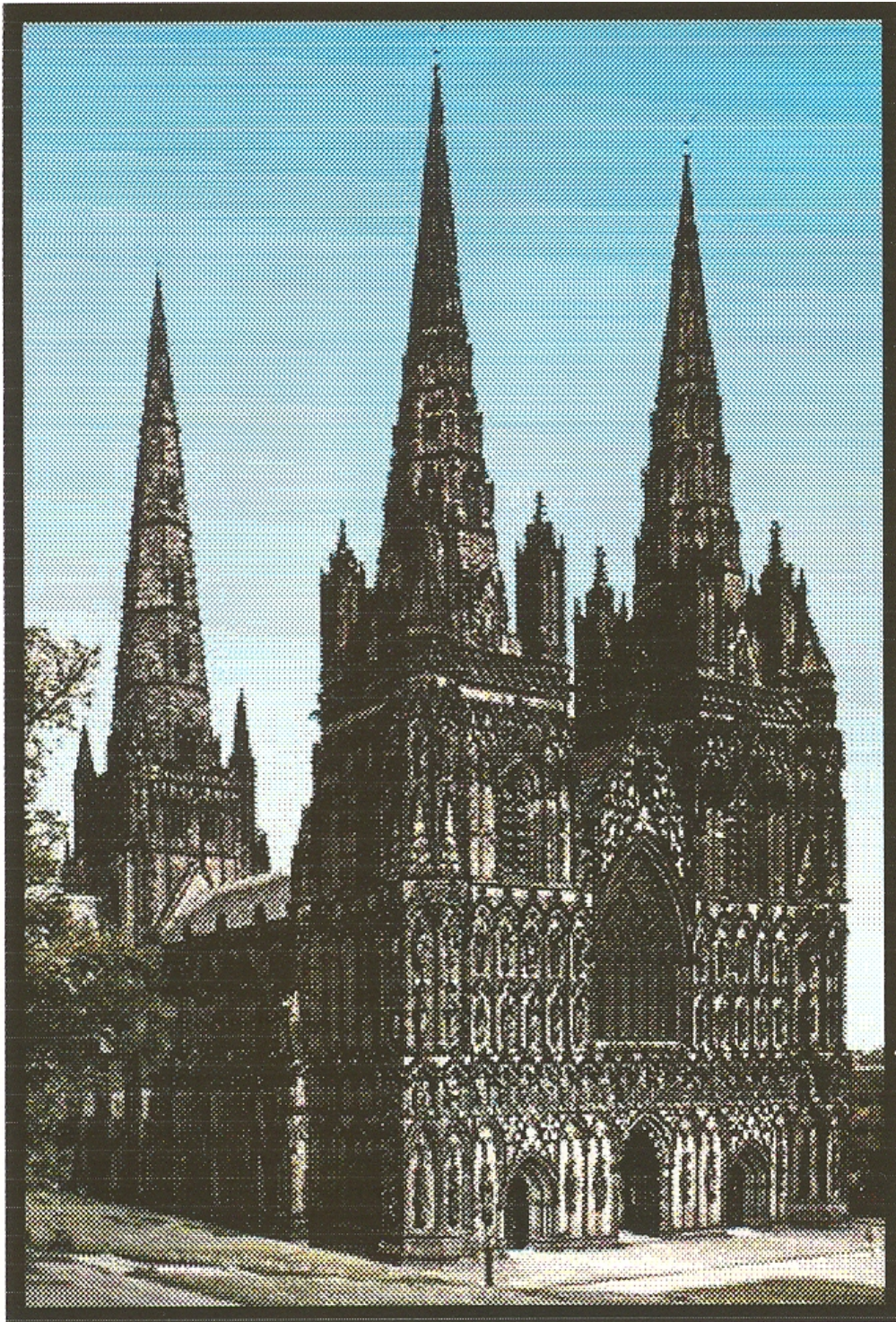

Katedralen i Salisbury (engelsk gotikk/decorated)

Katedralen har indre strebebuer.

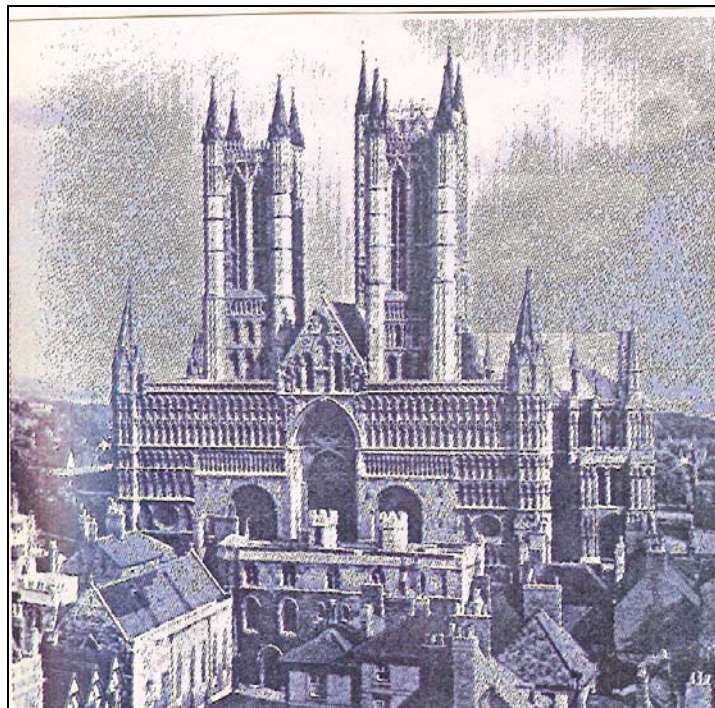
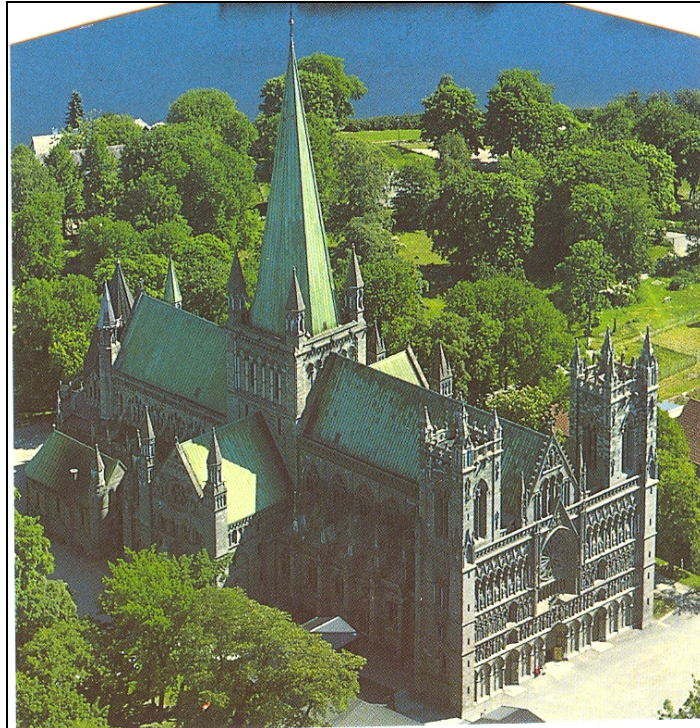
Lichfield cathedral (1265-1320, decorated)

Nidarosdomen. Trondheim. (engelsk gotikk kalt decorated)
(Domkirken i Lincoln, England. (påbegynt 1072, tidlig gotisk/decorated)

Den eldste delen, nedre del av tverrskipet, er anglo-normannisk som ble til i tiden 1130-1180. Det samme gjelder Kapittelhuset. De gotiske partier, oktagonen, langkoret og vestskipet, stod ferdig ca. 1300. Den øvre delen, skrud- og kapittelhuset" er i tradisjonell gotisk stil. Da Norge ble egen kirkeprovins i 1153, ble erkebispesetet for Norge, Island, Grønland, Færøyene, Orkenøyene og Isle of Man plassert i Nidaros.

Domkirken i Lincoln ble påbegynt i 1072, men fremtrer idag som en kirke fra 1200-tallet. Vestfronten , fullført ca. 1250, kan ha vært forbilde for Nidarosdomens vestfront. Englekoret, oppført 1256-80, er kanskje det fineste eksempel på den stil i engelsk gotikk som kalles decorated.

Exeter cathedral (1280-1370/decorated)

Devonshire, England

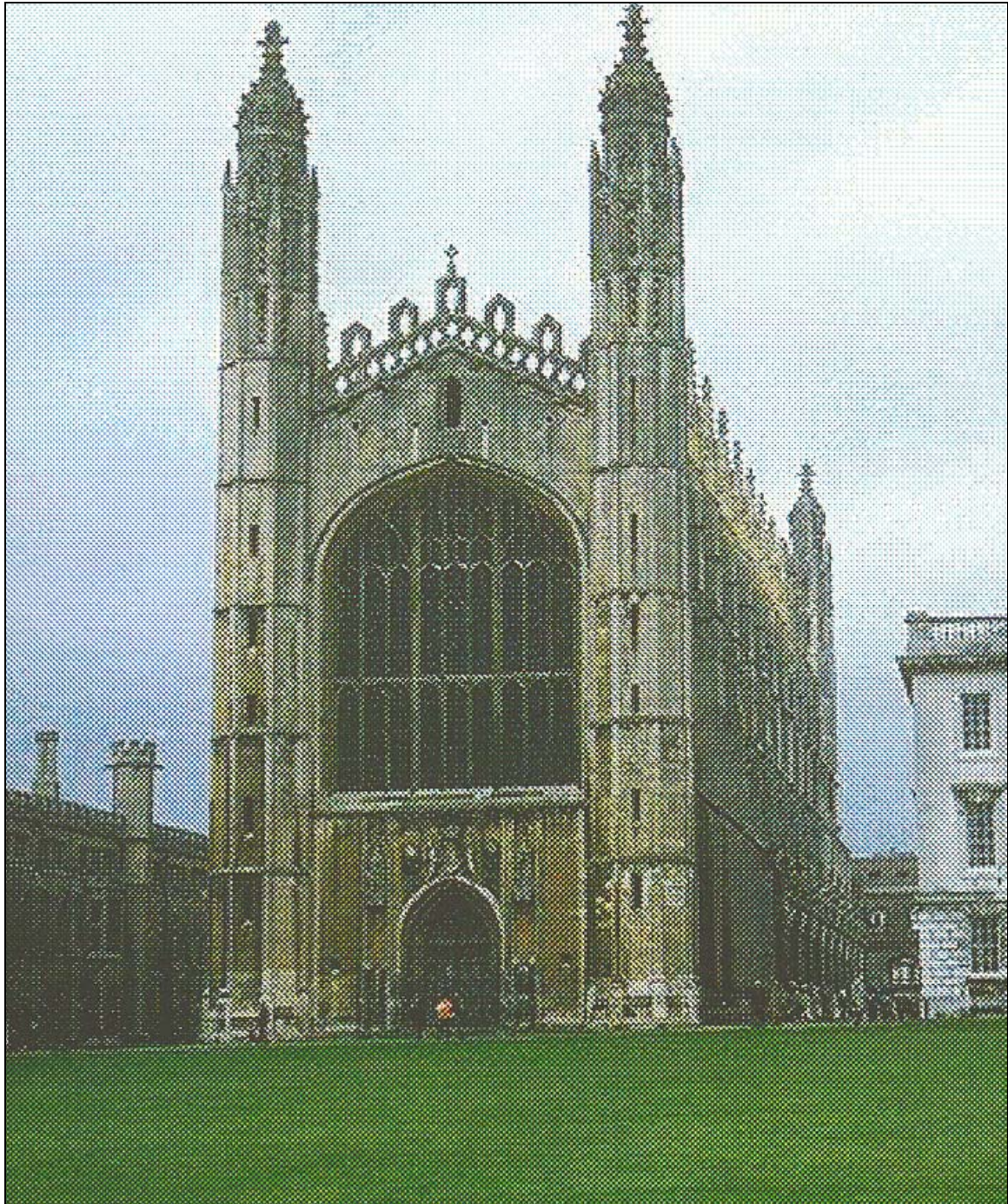
Decorated, en av de mest karakteristiske fra denne perioden.

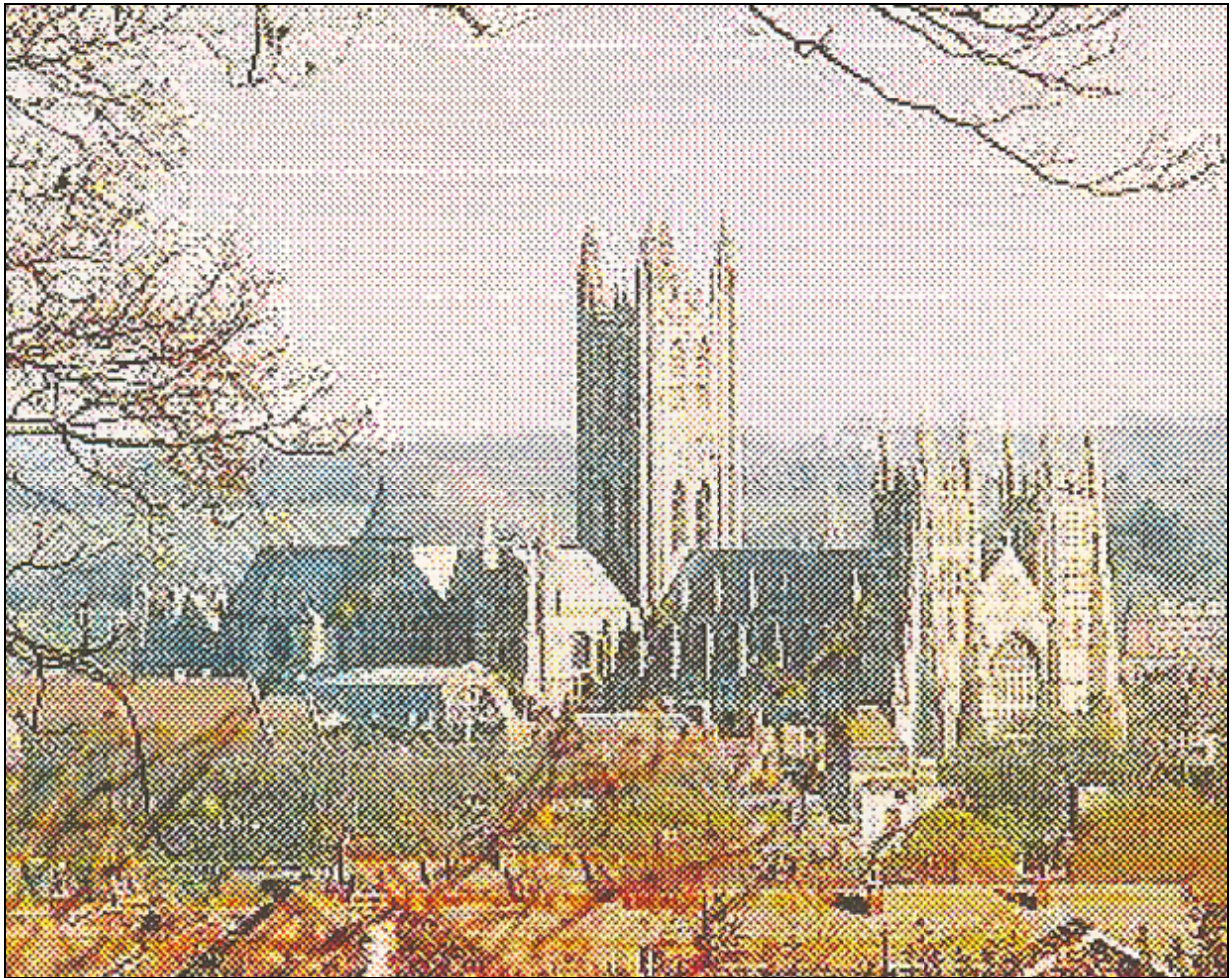
Westminster Abbey (1245-69, perpendicular)

King's college chapel (1446-1515, perpendicular).
Cambridge - England

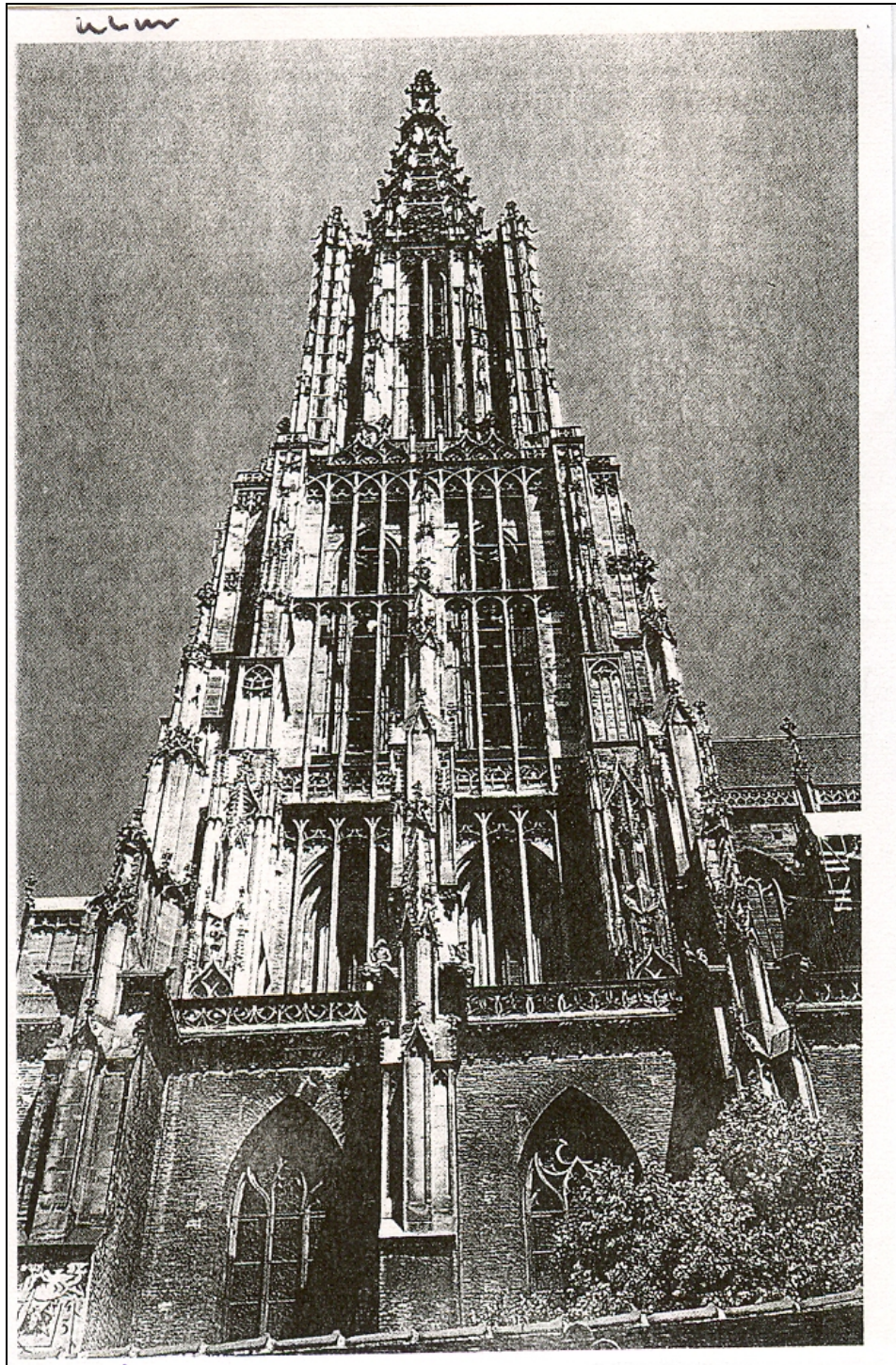

Christ Church Gateway, Canterbury (1515-20, perpendicular)

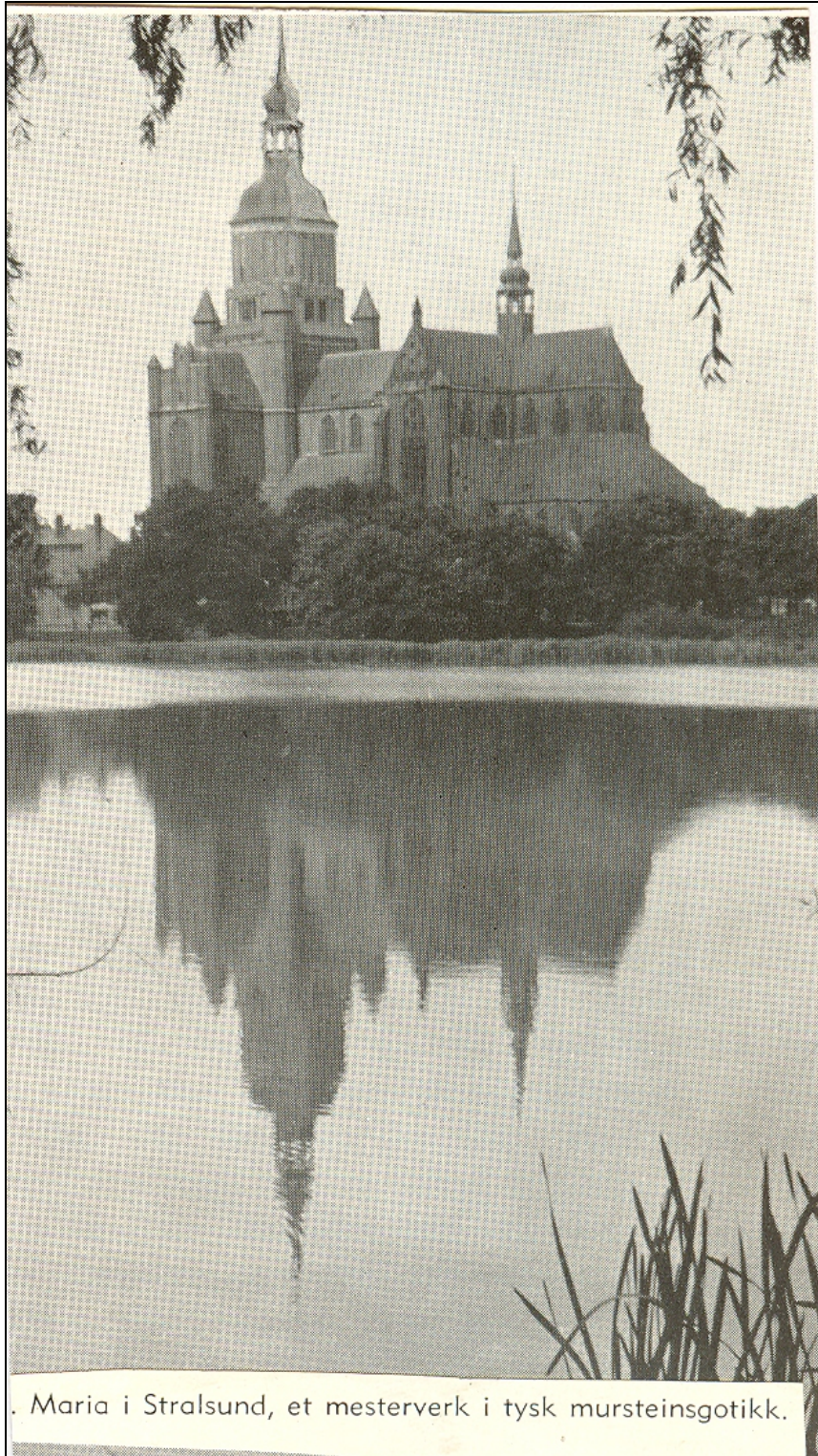

Tysk gotikk:

Katedralen i Ulm (1377)

S. Maria i Stralsund (tysk mursteinsgotikk)

. Maria i Stralsund, et mesterverk i tysk mursteinsgotikk.

Italiensk gotikk

Domkirken i Firenze (påbegynt i 1294, italiensk gotikk), Italia

Arnolfo di Cambio. Italiensk arkitekt og billedhugger f. i midten av 1200-årene, død 1301 eller 1302. Var elev av billedhugger Nicola Pisano og utførte bl. a. tabernaklene på hovedaltrene i kirkene i Santa Maria in Trastevere (1283) og S. Palol (1285) i Roma. Påbegynte i 1294 sitt hovedverk, domkirken i Firenze i italiensk gotikk. Hans annet store arbeid i Firenze var fransiskanerkirken Santa Croce, påbegynt i 1295.

Håkonshallen i Bergen (engelsk gotikk)

